

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г. С. Сковороди

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ СТУДЕНТІВ ПРИРОДНИЧОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Випуск 9

Харків
2016

Совоподібні (Strigiformes), Дрімлюгоподібні (Caprimulgiformes), Одудоподібні (Upuriformes), Дятлоподібні (Piciformes), Горобцеподібні (Passeriformes). Серед них, 29 видів гніздових перелітних, 21 вид гніздовий осілий, 7 видів зимуючих.

У лісовому масиві гніздяться: яструб великий (*Accipiter gentilis*), сова вухата (*Asio otus*), горлиця садова (*Streptopelia decaocto*), зозуля (*Cuculus canoris*), дрімлюга (*Caprimulgus europaeus*), одуд (*Upupa epops*), крутиголовка (*Jynx torquilla*), жовна сива (*Picus canus*), дятел звичайний (*Dendrocopos major*), дятел середній (*Dendrocopos medius*), дятел малий (*Dendrocopos minor*), жайворонок лісовий (*Lullula arborea*), щеврик лісовий (*Anthus trivialis*), сорокопуд терновий (*Lanius collurio*), вивільга (*Oriolus oriolus*), шпак (*Sturnus vulgaris*), сойка (*Garrulus glandarius*), сорока (*Pica pica*), ворона сіра (*Corvus cornix*), крук (*Corvus corax*), берестянка звичайна (*Hippolais icterina*), кропив'янка чорноголова (*Sylvia atricapilla*), кропив'янка рябогруда (*Sylvia nisoria*), кропив'янка садова (*Sylvia borin*), кропив'янка прудка (*Sylvia curruca*), кропив'янка сіра (*Sylvia communis*), вівчарик-ковалик (*Phylloscopus collybita*), вівчарик жовтобровий (*Phylloscopus sibilatrix*), мухоловка сіра (*Muscicapa striata*), мухоловка білошия (*Ficedula albicollis*), горихвістка звичайна (*Phoenicurus phoenicurus*), вільшанка (*Erithacus rubecula*), соловейко східний (*Luscinia luscinia*), чикотень (*Turdus pilaris*), дрізд чорний (*Turdus merula*), дрізд співочий (*Turdus philomelos*), синиця довгохвоста (*Aegithais caudatus*), синиця блакитна (*Parus caeruleus*), гаїчка болотяна (*Parus palustris*), синиця велика (*Parus major*), повзик (*Sitta europaea*), підкоришник (*Certhia familiaris*), горобець польовий (*Passer montanus*), горобець хатній (*Passer domesticus*), зяблик (*Fringilla coelebs*), зеленяк (*Chloris chloris*), щиглик (*Carduelis carduelis*), коноплянка (*Acanthis cannabina*), костогриз (*Coccothraustes coccothraustes*), вівсянка звичайна (*Emberiza citrinella*). Взимку на території зустрічаються омелюх (*Bombicilla garrullus*), золотомушка жовточуба (*Regulus regulus*), в'юрок (*Fringilla montifringilla*), чиж (*Spinus spinus*), чечітка звичайна (*Acanthis flammea*), шишкар ялиновий (*Loxia curvirostra*), снігур (*Pyrrhula pyrrhula*).

Комова Карина

ФАУНІСТИЧНИЙ ОГЛЯД КСИЛОБІОНТНИХ ЖУКІВ У ДУБОВИХ НАСАДЖЕННЯХ ДАНИЛІВСЬКОГО ДДЛГ

Науковий керівник – к. б. н., доцент Маркіна Т.Ю.

Ксилобіонтні жуки складають велику екологічну групу комах, які харчуються тканинами стовбура дерева і на фазі личинки ведуть таємний спосіб життя. Серед них багато шкідників лісового та паркового господарства. Деякі з них нападають на дерева без видимих ознак ослаблення, інші – тільки на дуже ослаблені, що майже втратили свої життєві функції, або звалені дерева.

У наш час вважається загальновизнаним, що активність ксилобіонтних жуків залежить від екологічних умов середовища. Значне антропогенне навантаження на екосистеми планети спричинене діяльністю людини сприяє утворенню спалахів масового розмноження стовбурових шкідників.

Серед антропогенних чинників, які сприяють заселенню комахами дерев, провідне місце займає лісгосподарська діяльність людини, зокрема рубки, внаслідок яких змінюється мікроклімат сусідніх ділянок і збільшується кормова база для стовбурових шкідників. Дослідження поширення осередків стовбурових шкідників залежно від сезону, способів, методів рубання є актуальним для прогнозування стану насаджень. Все вищевказане обумовило необхідність проведення наших досліджень.

Метою нашої роботи було дослідити видовий склад, біологічні особливості і шкодочинність жуків ксилобіонтів у дубових насадженнях Данилівського ДДЛГ.

У результаті проведених досліджень на території Данилівського господарства нами виявлено 15 видів ксилобійонтів ряду Coleoptera (жорсткокрилі), які належать до 3 родин: Scolytidae (короїди), Cerambycidae (вусачі), Buprestidae (златки). Найбільш чисельними були представники родини вусачі Cerambycidae –60%. Встановлено, що найбільшої шкоди завдають Короїди (Scolytidae) як у стадії личинки, так і у стані імаго. Златки (Buprestidae) при додатковому живленні обгризають листя. На стадії личинки найбільшої шкоди завдає рід *Mesosa* (Cerambycidae), інші віддають перевагу ослабленим деревині.

Додаткове живлення відмічене в 9 видів, з яких 46,6% живляться листям і черешками, 13% – заболонню. Найбільш шкодочинною у виявлених видів є личинкова стадія. Вивчення особливостей розвитку личинки показало, що 80% з виявлених видів заселяють стовбури діаметром 80-60 см.

Фенологічні спостереження показали значну розтягнутість строків льоту виявлених видів і, як наслідок заселення деревини спостерігається впродовж всього вегетаційного періоду.

Можливість своєчасного встановлювати ступені шкодочинності жуків ксилобійонтів дає змогу приймати заходи щодо зниження негативного впливу комах на посадки дубу. Детальне вивчення біологічних і екологічних особливостей шкідників дубу дає змогу своєчасно виконувати правила санітарного мінімуму та хімічного захисту лісу.

Кошель Наталія, Бондарець-Юзик Діана

БІОЛОГІЯ РОЗМНОЖЕННЯ СИНІЦІ ВЕЛИКОЇ (*Parus major* L.) В СОСНОВИХ ЦЕНОЗАХ ГЕТЬМАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ

Науковий керівник – к.б.н., доц. Чаплигіна А.Б.

Окремих представників родини синицеві (*Paridae*) ретельно вивчали протягом десяти років, а такий вид як синиця велика (*Parus major* L.), став практично модельним об'єктом досліджень у певних напрямках орнітології. Актуальність роботи полягає у вивченні деяких аспектів біології синиці великої, яка гніздиться на певній території ареалу - в Гетьманському національному природному парку. Оскільки це питання на даній території вивчено не повно, воно є актуальним.

Основною метою нашої роботи є вивчення розміру кладки та успішності розмноження синиці великої в репродуктивний період на території соснових ценозів Гетьманського НПП. Матеріали зібрані у весняно-літній період 2015 р. на території Гетьманського НПП в околицях села Кам'янка Тростянецького району Сумської області (50°22'55" N 35°04'16" E). Під спостереженням знаходилися 135 штучних гніздівель для дрібних горобцеподібних птахів стандартних розмірів з діаметром льотка 3-4 см, які перевірялися 5-6 разів протягом гніздового періоду.

Установлено, що у повних кладках (N=22) знаходиться від 4 до 11 яєць. З попередніх досліджень відомі випадки відкладання других кладок у тій самій гніздівлі та успішне виведення з них пташенят за один сезон розмноження (Бондарець та ін., 2015). Найчастіше на даній території зустрічаються десяти- (27,3%) та одинадцяти яйцеві (36,4%) кладки. Середній розмір кладки синиці великої в Гетьманському НПП складає $8,32 \pm 0,75$ яєць. В результаті проведених досліджень визначено, що середні розміри кладок послідовно скорочуються протягом всього сезону: від $10,33 \pm 0,67$ в другій декаді квітня до $6 \pm 0,15$ в другій декаді червня.

Найбільш продуктивною для синиці великої (*Parus major*) на території Гетьманського НПП відзначено третю декаду квітня (58,99 % від вихідного числа яєць), а